

Світлана ДУБОВИК,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти
Педагогічного інституту Київського
університету імені Бориса Грінченка

Культура професійного діалогічного мовлення сучасного вчителя початкової школи

УДК 378.147:811.161.2

Постановка проблеми. В умовах сучасної інформаційної епохи і демократичних змін у суспільстві посилюється увага до підготовки педагогів із високою культурою професійного мовлення, яка передбачає досконале володіння не тільки монологічним, а й діалогічним мовленням.

Діалогічне мовлення є формою соціально-мовного спілкування, основою співробітництва і взаєморозуміння між педагогом і учнями у їхній спільній мовленнєвій діяльності під час навчально-виховного процесу. Він передбачає безпосередній словесний контакт-взаємодію учасників розмови: висловлення (репліки) одного змінюються висловленнями (репліками) іншого, тобто співрозмовник і слухач увесь час міняються ролями.

Культура діалогічного мовлення – важливий складник культури професійного мовлення вчителя початкової школи. Сучасний учитель повинен майстерно володіти культурою професійного діалогічного мовлення, яка передбачає активне включення педагога в конструктивний діалог зі своїми співрозмовниками, компетентне обговорення з ними життєво і навчально важливих проблем, переконливе доведення власної думки, аргументоване відстоювання своєї позиції і спростовування твердження опонента.

Найважливішими завданнями сучасного вчителя початкової школи є створення конструктивного діалогу з учнями, їхніми батьками, колегами під час організації навчально-виховного процесу в початковій школі, а також – навчання діалогічного мовлення молодших школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему формування культури професійного мовлення особистості вчителя висвітлено в наукових працях сучасних учених (Н.Бабич, З.Бакум, О.Біляєв, А.Богуш, М.Вашуленко, О.Глазова, О.Горошкіна, Т.Донченко, І.Дроздова, І.Зязюн, О.Караман, С.Караман, В.Конonenko, О.Лобчук, Л.Мацько, В.Мельничайко, С.Омельчук, В.Онищук, М.Пентиліюк, К.Плиско, О.Семенов, Т.Симоненко, Л.Скуратівський, М.Стель-

махович, І.Хом'як, О.Хорошковська, Г.Шелехова, М.Шкільник, Н.Шкурятяна та ін.).

Особливості культури усного монологічного і діалогічного мовлення вивчали науковці сучасності (Ф.Бацевич, Н.Вербова, Б.Головін, С.Іванова, М.Курбатов, М.Ночевник, Т.Ханецька, Н.Чепелева), які розглядали культуру професійного мовлення як основу педагогічної майстерності вчителя.

Мета статті полягає у висвітленні теоретико-практичних аспектів культури професійного мовлення вчителя, у розкритті питання щодо необхідності формування у педагогів діалогічного мовлення як одного з найважливіших складників культури професійного мовлення.

Виклад основного матеріалу. Культура професійного мовлення визначає стан і статус (критерії, типологія) норм сучасної української літературної мови в конкретну епоху та рівень лінгвістичної компетентності сучасних мовців – фахівців, соціальний та особистісний аспекти їхньої культуромовної діяльності.

Культура діалогічного мовлення – важливий складник культури професійного мовлення вчителя початкової школи, оскільки відіграє визначальну роль у професійній мовленнєвій діяльності педагога. Вона формується під впливом мотивів мовленнєвої діяльності, має певну мету і завдання.

Деталізуємо компоненти мовленнєвої поведінки учасників діалогу. Мовленнєва поведінка учасників діалогу, як і будь-який вид людської діяльності, складається із програмованих (алгоритмічних) і непрограмованих (евристичних) компонентів. Ці компоненти взаємодоповнюють один одного. Програмовані компоненти відображають прийняті в певному соціумі норми мовної поведінки в стандартних мовленнєвих ситуаціях. Непрограмовані компоненти пов'язані з особливостями мовця, його креативністю, а також специфікою мовленнєвої ситуації і ставленням до неї мовця.

Важливо зазначити, що діалог може мати модальний або диктальний характер залежно від особистісного ставлення до комунікації або до взаємодії

партнерів. Модальні діалоги поділяються на одно-модальні (діалог-унісон, згода) і різномодальні (полеміка, суперечка, незгода). Різнномодальні діалоги складніші за структурою, більш розгорнуті і менш передбачувані, ніж одномодальні. Диктальні діалоги спрямовані на одержання і повідомлення інформації або її уточнення.

Під час мовленнєвої діяльності вчителю необхідно враховувати специфіку діалогічного мовлення, яку визначають:

1. Непідготовленість спілкування, оскільки неможливо заздалегідь спланувати мовленнєву поведінку як співрозмовника, так і власну.

2. Безпосередність контакту учасників спілкування, а звідси — можливість емоційних проявів.

3. Використання допоміжних, невербальних засобів (міміки, жестів).

4. Пряма зорієнтованість мовлення на конкретне висловлення співрозмовника, а отже, необхідність постійно стежити за його думкою, що потребує концентрації мисленнєвих зусиль і проведення деяких мовленнєво-мисленнєвих операцій.

5. Можливість зміни теми висловлювання, що потребує уваги і відповідної оперативної реакції співрозмовника.

6. Налаштованість на діалог співрозмовників, що передбачає наявність бажання і вміння слухати і сприймати іншого.

Зазначимо, що ці чинники зумовлюють синтаксичні особливості діалогічного мовлення, зокрема широке і відносно компактне використання речень різної модальності: розповідних, питальних, спонукальних (за метою висловлювання), окличних (за інтонаційним оформленням). Діалогічне мовлення менш розгорнуте, ніж монологічне, оскільки в реальних умовах доповнюється безпосередньою мовленнєвою ситуацією, яку створюють предметне оточення, місце і час спілкування.

Учитель має враховувати те, що для діалогічного мовлення характерні неповні (контекстуальні й ситуативні) синтаксичні конструкції, недоказані й перервані речення, деякі різновиди односкладних синтаксичних конструкцій, специфічні структури (слова-речення, вигуківі формули), звертання. Типовість ситуацій спілкування зумовлює використання у професійному діалогічному мовленні клішованих, стереотипних формулювань, пов'язаних із виконанням професійних ролей.

Сучасному педагогові необхідно знати, що діалогічне мовлення характеризується інтонаційним багатством і водночас є інтонаційно неорганізованим, оскільки відображає природну безпосередність людини. Інтонація у діалозі не тільки бере участь в оформленні речення як комунікативної

одиниці, а й сприяє формуванню діалогічного контексту. Важливу роль тут відіграють сила звука, тривалість звучання, темброве забарвлення, темп. Разом із контекстом і мовленнєвою ситуацією, у якій відбувається розмова, інтонація конкретизує емоційно-експресивний зміст висловлювання, передає ставлення мовця до сказаного ним або його співрозмовником тощо.

У діалогічному мовленні функціонує репліка — особлива мовна одиниця, яка характеризується відносною формально-граматичною завершеністю і відносною самостійністю. Репліки відрізняються тематично, лексично і синтаксично.

Нагадаємо вчителю, що залежно від комунікативної мети розрізняють кілька видів реплік. До них належать: репліка-привітання або відповідь на привітання; репліка-запитання; репліка-відповідь на запитання; репліка-ствердження або заперечення; репліка-оцінка; репліка, яка вносить новий аспект у розвиток теми; репліка, яка переводить діалог в іншу тематичну площину та ін.

Репліки мають різну протяжність: одні відносно лаконічні і самостійні, між ними наявний тільки змістовий зв'язок; інші являють собою ланцюг взаємопов'язаних речень, що дає підстави розглядати їх як міні-монолог або діалогічну єдність.

Зазначимо, що у діалогічному мовленні репліки або частини їх можуть повторюватися. Це допомагає мовцю зосередитися, виграти додатковий час для роздумів, підтримати увагу співрозмовника, увиразнити сказане, роз'яснити або уточнити зміст репліки чи запитання тощо. Взаємозв'язок різних видів реплік забезпечує єдність мовленнєвого потоку, розвиток розмови.

Детально розглянемо типи діалогічних висловлювань, які вчитель використовує у власній мовленнєвій діяльності (побутовий, навчальний, художній, діловий діалоги) і навчає діалогічного мовлення молодших школярів.

Побутовий діалог — тип діалогу, який використовується у повсякденному спілкуванні, у невимушеній обстановці, під час щоденних приватних бесід удома, на роботі. Йому властиві: незапланованість; різноманітність тем, що розглядаються; використання різних мовних засобів з емоційно-оцінним забарвленням; часті відхилення від теми; відсутність, як правило, цільових настанов і необхідності певного рішення; самопрезентація особистості; розмовний стиль мовлення.

Побутовий діалог має велике значення для вироблення культури усного мовлення в усіх сферах суспільної і побутової мовної практики людини, бо він створює стійкі навички нормованого та різнобарвного мовлення кожної людини.

Навчальний діалог – тип діалогу, який є своєрідною формою спілкування між учасниками педагогічного процесу за умов навчальної мовленнєвої ситуації, протягом якої і відбувається інформаційно-смісловий обмін між партнерами та регулюються їхні стосунки. Основні функції навчального діалогу: поширення інформації, соціального досвіду та культурної спадщини людства і конкретного оточення адекватними засобами, завдяки чому формується певний світогляд; регулювання стосунків, формування взаєморозуміння як результату діалогічної комунікації; забезпечення та саморозвиток особистості на основі внутрішнього діалогу, що реалізує рефлексивну функцію діалогу.

Навчальний діалог виконує розвивальну функцію. Зазначимо, що цілі вчителя і цілі учнів-партнерів у навчальному діалозі не завжди збігаються.

Цілі вчителя полягають: в оптимізації процесу досягнення конкретної навчальної проблеми шляхом посередництва ефективного керівництва цією діяльністю; створенні умов для стимуляції інтелектуального розвитку учнів; сприянні моральному та особистісному розвитку.

Цілі учнів обмежуються: уточненням умови задачі; отриманням додаткової інформації; виробленням й обґрунтуванням власної позиції; розтлумаченням аргументації; оцінкою за опитування.

Художній діалог – тип діалогу, який найчастіше може використовуватися на уроках літературного читання. Розширення сфери мовленнєвої діяльності збільшує ефективність ідейно-естетичного виховання і формування естетичного та художнього смаку. На цих уроках відбувається і зворотний процес, що виражається в інтенсивному збагаченні лексичного запасу, удосконаленні усного мовлення учнів. Читання художніх творів, переказування їх сприяють збагаченню тезаурусу дітей, розвивають уміння редагувати текст, оцінювати ситуацію. Учні дізнаються, що художньому стилю властиві: різноманітність граматичних форм і конструкцій; багатоплановість усіх засобів; особливе естетичне призначення; використання різних емоційно-експресивних засобів мови; лексичне, фонетичне багатство мови.

Мета художності – максималізувати ідейний, моральний, естетичний вплив на особистість. Так досягається встановлення і зміцнення контакту між особами, які спілкуються між собою. Взаємозв'язки художньо-естетичної і мовленнєвої діяльності мають значні можливості для всебічного розвитку особистості, виховання потреби творчості, оскільки саме тут школяр має справу зі словесно-художнім твором і ніби виходить зі сфери буденної мови і вступає в іншу мовленнєву стихію, у стихію худож-

нього мовлення, покликаною висловити естетичне ставлення письменника до життя.

Діловий діалог – тип діалогу, який використовується під час взаємного спілкування в офіційно-діловій сфері. Ділова розмова характеризується: диференційованим підходом до предмета обговорення; блискавичним реагуванням на висловлювання партнерів; критичною оцінкою думок, пропозицій, заперечень партнерів; аналітичним підходом до оцінки суб'єктивних і об'єктивних факторів проблеми в комплексі; відчуттям власної значущості й компетентності партнерів; відчуттям відповідального вирішення обговорюваних проблем. Діловий діалог характеризується конкретністю змісту, одноманітністю мовних засобів, чіткістю формулювань, наявністю суто стандартних форм висловлювання.

Виходячи із зазначеного вище, вчитель має володіти діалогічними вміннями: починати, підтримувати, завершувати розмову, ставити запитання, щоб підтримати діалог, застосовувати засоби емоційного впливу, висловлювати бажання/небажання, необхідність, терміновість, обов'язковість, ймовірність/неймовірність/малу ймовірність дій (подій), а також уміння слухати співрозмовника, розуміти його запитання і заперечення й адекватно реагувати на них. Висока культура діалогічного мовлення та добра фахова підготовка допоможуть педагогові досягти поставленої мети, не образивши співрозмовника і залишивши приємне враження про себе.

Рекомендуємо вчителів у стратегії діалогічного мовлення взяти до уваги і дотримуватися основних правил: аргументовано викладати власні думки під час діалогу; уважно вислуховувати співрозмовника у процесі спілкування: завжди намагатися зрозуміти погляди співбесідника, відповідно оцінити їх; коригувати власну позицію відповідно до позиції опонента чи наполягати на висунутих положеннях; завжди намагатися спільними зусиллями доходити сутності питання під час діалогу; шукати і знаходити нові аргументи для переконання співбесідника.

Нагадаємо педагогові **поради щодо побудови конструктивного діалогу зі співрозмовниками**, які допоможуть йому завжди порозумітися з людьми і результативно вирішувати проблемні питання.

1. Важливо приязно ставитися до співрозмовника під час діалогу.

2. Потрібно вміння ставити себе на місце комунікативного партнера. Треба намагатися говорити з ним "його мовою", тобто максимально брати до уваги життєвий досвід співбесідника, його спосіб мислення, погляди, уподобання, рівень мовної і мовленнєвої компетентностей.

3. Завжди шукати "спільну мову" зі своїм співрозмовником. Може виявитися так, що ви із вашим

співбесідником маєте більше спільних інтересів, ніж відмінних.

4. Необхідно розмежовувати ставлення до учасників діалогу (симпатію чи антипатію) та проблеми, які обговорюються. Учасники мають розуміти те, що їм потрібно вирішувати проблему, а не з'ясувати особисті стосунки.

5. Потрібно зосереджувати увагу на власних інтересах, а не на позиціях. Саме особисті інтереси зумовлюють особливості поведінки співрозмовників під час діалогу.

6. Важливо на попередньому етапі проведення діалогу чітко визначити коло питань, які необхідно розв'язати у процесі мовленнєвої взаємодії. При цьому необхідно пам'ятати, що єдиного правильного вирішення будь-якої педагогічної ситуації немає.

7. Доцільно використовувати об'єктивні критерії ведення діалогу — правила та норми мовленнєвої поведінки, загальні цінності і моральні принципи, звичаї і традиції обох сторін тощо.

Висновки. Культура професійного діалогічного мовлення вчителя початкової школи розглядається нами як важливий складник загальної культури педагога. Високий рівень культури професійного діалогічного мовлення вчителя є результатом неперервної мовної освіти, що виражається в готовності педагога ефективно організувати свої мовленнєві ресурси для досягнення поставленої комунікативної мети під час діалогу у процесі професійного спілкування.

На нашу думку, результативність діалогу вчителя залежить як від системи аргументації, логічності, так і від тактовності, стриманості, дотримання етичних норм спілкування. Уміле і безпомилкове використання педагогом лексичних засобів, удадо дібраний тон, уникнення штампів, неординарність

мовленнєвої поведінки, урахування мовленнєвого рівня і досвіду співрозмовника позитивно впливатимуть на процес обговорення, на психологічний стан учасників діалогу; сприятимуть усуненню емоційного напруження під час спілкування. Тому вчителю надзвичайно важливо дбати про майстерне володіння українською мовою під час спілкування, вироблення вмінь і навичок функціонально правильного, професійно спрямованого діалогічного мовлення.

Література

1. *Бабич Н. Д.* Практична стилістика і культура української мови / Н. Д. Бабич. — К. : Вища школа, 2003. — 386 с.
2. *Бацевич Ф. С.* Основи комунікативної лінгвістики: Підручник / Ф. С. Бацевич. — К. : Видавничий центр "Академія", 2004. — 344 с.
3. *Вашуленко М. С.* Мовленнєва підготовка вчителя початкових класів / Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. пр. УДПУ імені Павла Тичини / ред. кол.: Побірченко Н. С. та ін. / М. С. Вашуленко. — Умань : РВЦ "Софія", 2008. — Випуск 20. — С. 6–12.
4. *Дзєціна Н.* Стилiстичні можливості діалогу / Н. Дзєціна // Українська мова та література. — 2005. — № 11. — С. 6–8.
5. *Зязюн І. А.* Педагогічна майстерність : Підручник для вищих педагог. навч. закладів / І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко, І. Ф. Кривонос; За ред. І. А. Зязюна. — К. : Вища школа, 1997. — 350 с.
6. *Копіца О.* Розвиток особистості у процесі формування культури діалогічного мовлення учнів / О. Копіца // Рідна школа. — 2004. — № 11. — С. 40–41.
7. *Мацько Л. І.* Культура української фахової мови : навч. посібник / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. — К. : ВЦ "Академія", 2007. — 360 с.
8. *Мунтян С.* Методичні реалії розвитку діалогічного мовлення учнів / С. Мунтян // Українська мова і література в школі. — 2006. — № 6. — С. 2–5.
9. *Пентиліук М. І.* Культура мови і стилістика / М. І. Пентиліук. — К. : Вежа, 1994. — 240 с.
10. *Пономарів О. Д.* Культура слова : Мовностилістичні поради : навч. посіб. / О. Д. Пономарів. — 2-е вид., стереотип. — К. : Либідь, 2001. — 240 с.
11. *Радевич-Винницький Я. К.* Етикет і культура спілкування : Навч. посіб. / Я. К. Радевич-Винницький. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К. : Знання, 2006. — 291 с.

Дубовик С. Культура професійного діалогічного мовлення сучасного вчителя початкової школи. *Стаття висвітлює теоретико-практичні аспекти культури професійного мовлення вчителя початкової школи, розглядає питання щодо необхідності формування у педагогів діалогічного мовлення як одного з найважливіших складників їхнього професійного мовлення. У статті схарактеризовано особливості професійного діалогічного мовлення, які необхідно враховувати педагогові у процесі професійного спілкування, вимоги до комунікативних якостей професійного діалогічного мовлення вчителя, зумовлених насамперед функціями, які воно виконує в педагогічній діяльності.*

Ключові слова: культура професійного мовлення, культура професійного діалогічного мовлення, типи діалогічних висловлювань.

Дубовик С. Культура профессиональной диалогической речи современного учителя начальной школы. *Статья раскрывает теоретико-практические аспекты культуры профессиональной речи учителя начальной школы, рассматривает вопрос о необходимости формирования у педагогов диалогической речи как одной из важнейших составляющих профессионального общения. В статье охарактеризованы особенности профессиональной диалогической речи, которые необходимо учитывать педагогу в процессе профессионального общения, требования к коммуникативным качествам профессиональной диалогической речи учителя, что predetermined primarily by the functions that it performs in pedagogical activities.*

Ключевые слова: культура профессиональной речи, культура профессиональной диалогической речи, типы диалогических высказываний.

Annotation. *The article reveals the theoretical and practical aspects of the culture of the professional speech of the primary school teacher, considers the need to form a dialogic speech among the teachers as one of the most important components of professional communication. The article describes the features of professional dialogic speech, which must be taken into account by the teacher in the process of professional communication, the requirements for communicative qualities of the professional dialogic speech of the teacher, which are predetermined primarily by the functions that it performs in pedagogical activities.*

Key words: culture of professional speech, culture of professional dialogic speech, types of dialogic utterances.

«ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

щомісячний науково-методичний журнал

№ 5 (587) ТРАВЕНЬ 2018

Засновники –
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

Видавець –
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

Видається з липня 1969 року
Київ

Журнал включено до переліку наукових
видань ВАКУ України, в яких можуть
публікуватись основні результати
дисертаційних робіт

Головний редактор

Алла ЛУК'ЯНЕЦЬ, кандидат педагогічних наук,
заслужений працівник народної освіти України

Редакційна колегія:

Іван БЕХ, Надія БІБІК, Микола ВАШУЛЕНКО,
Галина ДРЕВАЛЬ, Валентина ЗАТОРЖИНСЬКА,
Людмила КОВАЛЬ, Ярослава КОДЛЮК,
Юлія КОЛЕСНИКОВА (*завідувач відділу*),
Тетяна КОХНО, Людмила ЛІЩИНСЬКА,
Людмила ЛОПУШАНСЬКА (*відповідальний
секретар*), Алевтина ЛОТОЦЬКА,
Світлана МАРТИНЕНКО, Віра МЕЛЕШКО,
Олександр МИТНИК, Антоніна МОВЧУН,
Ізольда НІЗЕЛЬСЬКА, Оксана ОНОПРИЄНКО,
Наталія ПАРХОМЕНКО, Тамара ПИРОЖЕНКО,
Тамара ПОНІМАНСЬКА, Катерина ПОНОМАРЬОВА,
Катерина ПРИЩЕПА, Тетяна ПУШКАРЬОВА,
Олександра САВЧЕНКО, Світлана СТРИЛЕЦЬ,
Володимир ТИМЕНКО, Ольга ХОРОШКОВСЬКА,
Людмила ХОРУЖА, Тетяна ЯРЕМЧУК
(*завідувач відділу*).

Зареєстровано Державним комітетом інформаційної
політики, телебачення та радіомовлення України
серія КВ, №6506 від 09.09.2002 року.
Підписано до друку 24.04.2018. Формат 84x108/16.
Папір газетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 6,72.
Умовн. фарбовідб. 6,72. Обл.-вид. арк. 9,75.
Зам. 0104805.

Адреса редакції: 04213, Київ,
вул. Прирічна, 25-А, к. 12,
тел./факс (044) 501-03-87
www.pochatkova-shkola.net
e-mail: pochatkovasc.ua@gmail.com

Видруковано у видавництві «Преса України».
03148, Київ, вул. Героїв Космосу, 6
Свідоцтво № 35481684
http://www.pressa.kiev.ua/
Якість друку повністю відповідає наданому видавцем
видавничому оригіналу.

© «Початкова школа», 2018

ЗМІСТ

Організація початкової освіти

Бондарчук І. Гіперактивна дитина в школі: особливості поведінки,
виховання та навчання..... 1

Ростимо патріотів

Онищенко О., Назарчук І., Зеленська С. Урок мужності 5

Вічні істини

Каракоз С. Іван Зязюн (1938–2014) 8

Нова українська школа

Логачевська С., Іщенко О. Реалізація особистісно орієнтованого
підходу у формуванні читацьких умінь у 1 класі
Нової української школи 12

Методика навчання

Дубовик С. Культура професійного діалогічного мовлення
сучасного вчителя початкової школи 15

Плигань О., Колісник О. Творчі завдання
на уроках української мови 19

Крижанівська М. Урок літературного читання у 1 класі 20

Рак Л. Інтегрований урок з математики та природознавства
у 2 класі 22

Радченко В. Урок-квест з математики “Як козаки скарби шукали”,
3 клас (НПП “Росток”)..... 25

Черешнюк І. Математичний веб-квест 27

Шурман М. Математичні кросворди
як засіб підвищення мотивації до навчання 28

Жуганова О. Інтегрований урок у 4 класі 30

Гетьман В. Презентація проекту “Вічний дарунок –
хустина квітчаста” 34

З досвіду одного навчального закладу

Лопатюк Н. Людина починається з добра 36

Одесюк А. Урок української мови у 4 класі 39

Довгаль Т. Урок-казка з математики у 1 класі 40

Юхимович Л. Урок трудового навчання у 2 класі 42

З американського зошита

Охрімчук Р. Життя американських ровесників 44

Школа і родина

Рашковська І. Психологічний супровід формування
батьківсько-дитячих стосунків у початковій школі 46

Балютіна К. “Шпаргалка” для батьків 49

Нам пишуть

Філіпінко Л. Використання методу проектів з метою формування
екологічної компетентності у молодших школярів 52

Здоров'я дітей – багатство нації

Авдусенко Л. Взаємозв'язки уроків фізичної культури 53

А я роблю так ...

Булахова Л., Жук Г. Особливості проведення “Ранкових зустрічей” ... 55

Наливкіна Н. Педагогіка партнерства – запорука успіху
спеціальної школи 56

Слово художній самодіяльності

Радченко А. Свято до Дня матері 58

Ляшишина Л. Мій перший найкращий зошит – мій перший успіх! ... 60

Конкурс “Мій творчий проект”

Гетьман В. Вічний дарунок – хустина квітчаста..... 63

Вільк Г. Дитячі роки Тараса Шевченка 64

Передрук будь-якого матеріалу українською або іншими мовами
без письмової згоди редакції заборонено.

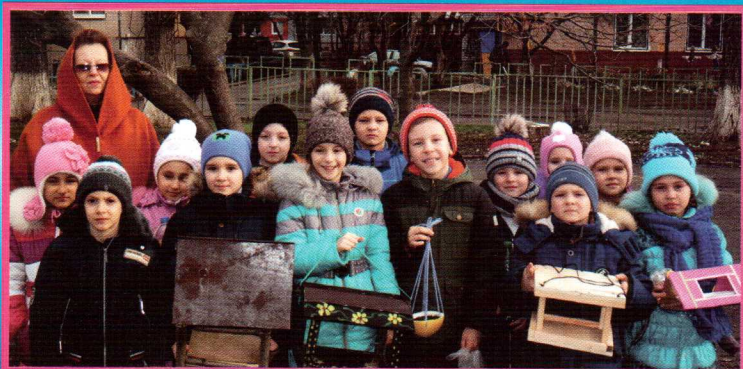

000000121183

Бібліотека Київського університету ім. Б. Грінченка

Індекс 74404, 95444

До статті Л. Філіпінко (див. с. 52)

Дитячі роки Тараса Шевченка.
Творчий проєкт Галини Вільк, вчительки вищої категорії,
вчительки-методистки Олевської ЗОШ І–ІІІ ст. № 3
Житомирської обл.

На конкурс
"Мій творчий проєкт"

Вічний дарунок – хустина квітчаста.
Творчий проєкт Валентини Гетьман,
вчительки початкових класів,
вчительки-методистки Нововелідицької
ЗОШ І–ІІІ ст. Овруцького р-ну
Житомирської обл.

